

Științe socio-umane

PARADIGMA SOCIETĂȚII MODERNE: ECHILIBRUL ÎNTRE CAPACITATEA INTELECTUALĂ (IQ) ȘI INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ (EQ)

MODERN SOCIETY'S PARADIGM: BALANCE BETWEEN INTELLECTUAL QUOTIENT (IQ) AND EMOTIONAL QUOTIENT (EQ)

TATIANA COMENDANT,

conferențiar universitar, doctor în sociologie,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Progresul și dezvoltarea societății depind de felul în care fiecare om știe să-și pună în valoare aptitudinile intelectuale și creativitatea. Studiul asupra inteligenței sau investigarea proceselor și produselor gândirii ne ajută să fim mai aproape de universul uman dotat cu rațiune și sensibilitate. Lipsa unui consens referitor la conținutul noțiunilor în cauză (IQ și EQ) a motivat această cercetare, orientată spre delimitarea, dar și spre coexistența lor.

Cuvinte-cheie: intelect (IQ), inteligent, inteligență, inteligență emoțională (EQ), paradigmă

The society's progress and development depend on the manner how every man can show his intellectual abilities and creativity to advantage. The study of intelligence or the investigation of the processes and results of thinking help us to be closer to the human universe endowed with reason and sensibility. Lack of a consensus concerning the concepts (of IQ and EQ) motivated us to carry out this research, oriented at delimitating them, but at the same time, at their coexistence too.

Keywords: intelligence quotient (IQ), intelligent, intelligence, emotional quotient (EQ), paradigm

Trăim într-o epocă tranzitorie de criză generală ce include toate componentele sistemului social global: economic, politic, cultural, comunicațional, biologic-reproductiv. Subsistemele socialului sunt caracterizate prin raporturi dinamice de tipul dependențelor funcționale. Subsistemele sunt capabile, ele însele, de schimbare. Complexitatea relațiilor sociale, la nivelul relațiilor interpersonale actualizate, formează diversitatea factorilor forței sociale: frumusețe, *inteligentă*, coerență, personalitate, experiență asimilată etc. „Omul este o structură bio-psiho-socială, care se adaptează în mod conștient la realitatea lumii și a societății, în formele cele mai individuale, cu capacitățile proprii cele mai înalte, realizând salturile cele mai mari în direcția Binelui, Frumosului și Adevărului, pe care se bazează sănătatea, onestitatea și productivitatea muncii” [1, p.32].

Factorii forței sociale menționați mai sus sunt analizați de către savanți în foarte multe lucrări, care studiază dezvoltarea, schimbarea și echilibrul ce există între acești factori. În lucrarea de față ne vom concentra atenția asupra esenței *inteligentei* umane.

„Termenul *inteligentă* provine de la latinescul „intelligere”, care înseamnă a relaționa, a organiza” [2, p.3]. Dicționarul enciclopedic desemnează *inteligentă* ca „facultatea de a înțelege, de a sesiza prin gândire” [3, p.443-444]. Noțiunea de *inteligentă* este determinată prin prisma a două poziții actuale:

- ca sistem complex de operații;
- ca aptitudine generală.

„Vorbind despre *inteligentă* ca sistem complex de operații care condiționează modul general de

abordare și soluționare a celor mai diverse situații și sarcini problematice, avem în vedere operații și abilități, cum ar fi: adaptarea la situații noi, deducția și generalizarea, corelarea și integrarea într-un tot unitar a părților relativ disparate, consecințele și anticiparea deznodământului, compararea rapidă a variantelor acționale și reținerea celei optime, rezolvarea corectă și ușoară a unor probleme cu grad crescând de dificultate. Toate aceste abilități și operații relevă, cel puțin, trei caracteristici fundamentale ale *inteligenței*:

- capacitatea de a soluționa situații noi;
- rapiditatea, mobilitatea, suplețea, flexibilitatea ei;
- adaptabilitatea adecvată și eficientă la împrejurări” [2, p.4-5].

În societatea actuală, *inteligenta*, ca structură instrumentală, proprie personalității individuale, joacă un rol foarte important, deoarece „...însăși experiența de viață și, în deosebi, experiența școlară și profesională o pune în evidență și permite evaluarea ei. Empiric, *inteligenta* se poate evalua după randamentul învățării, după ușurința și profunzimea înțelegerii și după dificultatea și noutatea problemelor pe care subiectul este în stare să le rezolve” [2, p.7]. Din perspectiva vectorului dezvoltării, *inteligenta* implică aspecte de funcționalitate și de structură. „Funcțional, dezvoltarea *intelectuală* se măsoară cu cantitatea și complexitatea traiectoriilor prin care subiectul influențează obiectul, cu progresul compozițiilor care pot fi elaborate. Structural, dezvoltarea *inteligentei* constituie mișcarea de la formațiile rigide, uniplanice, spre mobilitate și reversibilitate” [4, p.139].

Psihologul american Howard Gardner a raportat *inteligenta* la mediul cultural, la modalitățile de dezvoltare a acesteia și a formulat o teorie a *inteligențelor* multiple. În lucrarea sa *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*, publicată în 1983, Howard Gardner a determinat șapte tipuri independente de *inteligentă* care permit individului să „...manifeste transformările și modificările percepțiilor individuale” și să „...recreeze aspecte ale propriilor experiențe” [5, p.173]. Acestea sunt:

– *Inteligenta* verbală. Persoanele care posedă acest tip de *inteligentă* au abilitatea de a folosi eficient cuvintele (oral sau scris) și de a folosi limbajul în scop persuasiv, în scopul de a rememora informația, de a explica ceva, de a furniza informații despre limbaj etc.

– *Inteligenta* logică/matematică. Aceasta include capacitatea de a rezolva probleme abstracte, de a utiliza raționamente inductive și deductive, de a înțelege relațiile complexe dintre concepte, idei și lucruri, precum și de a utiliza gândirea logică în știință, studii sociale, literatură etc.

– *Inteligenta* vizuală/spațială. Acest tip de *inteligentă* cuprinde capacitatea de a percepe corect atât lumea înconjurătoare cât și de a recrea propriile experiențe vizuale. În baza cunoștințelor prealabile experienței acumulate din imagini preexistente combinate cu reacțiile emoționale, persoanele cu percepție vizuală își pot crea o nouă viziune, pe care o pot oferi celorlalți drept model de experiență.

– *Inteligenta* corporală/kinestezică: permite să interpretăm mișcările corpului, să manevrăm obiecte, să realizăm armonia dintre trup și spirit.

– *Inteligenta* muzicală/ritmică: reprezintă gradul de sensibilitate și capacitatea de a răspunde emoțional la sunet și ritm. Indivizii își dezvoltă conștiința muzicală și sunt capabili să creeze, să cânte la un instrument sau să compună, să exprime formele muzicale în calitate de interpret. Acest tip de *inteligentă* se dezvoltă și în urma audițiilor, când persoanele dobândesc un gust rafinat.

– *Inteligenta* interpersonală. Aceasta reprezintă abilitatea de a evalua cu rapiditate sentimentele celorlalți, de a reacționa eficient la diferite tipuri de relații interpersonale: comunicare verbală și non-verbală, deprinderi de colaborare, aptitudinea de a rezolva conflictele, de a respecta părerea altora, de a fi lider, de a-i motiva pe ceilalți în vederea atingerii unor scopuri reciproc avantajoase, dând dovadă de autoînțelegere și autoevaluare.

– *Inteligenta* intrapersonală presupune capacitatea de autoanaliză, autodisciplină, autoînțelegere și autoevaluare. Conform opiniei savantului Gardner, „...*inteligenta* intrapersonală depășește cu puțin capacitatea de a distinge între sentimentele de plăcere și durere, de a se implica sau a se retrage dintr-o situație, ca rezultat al acestei distincții” [5, p.293-315; 6, p.119-137].

Impactul teoriei psihologului Howard Gardner este considerabil în perspectiva depășirii teoriilor tradiționale pentru formarea cadrelor didactice și pregătirea specialiștilor de înaltă calificare. „Teoria lui Gardner explică modul în care fiecare teorie a funcționat într-un program universitar, reprezentat de: 1) teoria copernicană a unicității; 2) aplicarea teoriei lui H. Gardner despre *inteligențele* multiple; 3) ideile fundamentale ale lui John Dewey cu privire la procesualitate. Prin combinarea acestor trei perspective, profesorilor și studenților li se oferă mai multe posibilități de a lucra în grup, într-un context interdisciplinar, pentru a descoperi gradul în care aceștia posedă talentele și abilitățile specifice fiecărui tip de *inteligentă*; astfel, se poate atinge stăpânirea profundă a conținutului, a tehnicilor de instruire și a modalităților de studiu” [2, p.28].

Noile cercetări asupra *intelectului* uman aduc și precizările de rigoare. Sociologii, antropologii, psihologii atenționează asupra datelor ereditare, a experienței acumulate, dar subliniază importanța mediului socio-cultural. Vestitul savant român Paul Popescu-Neveanu, în lucrarea ca *Tratat de psihologie generală*, confirmă ideea că *inteligenta* umană se formează într-un context social concret și omul nu este, ci devine *inteligent* și aceasta în raport cu condițiile social-istorice; *inteligenta*, ca dimensiune a personalității, neputând să fie generală decât în raport cu o cultură, într-un anumit moment al evoluției ei [7, p.401-549].

Testele care măsurau până nu demult coeficientul de *inteligentă* (IQ) al unei persoane erau considerate complet relevante pentru capacitățile sale strict intelectuale.

În prezent, când ne referim la *inteligentă*, înțelegem cele două laturi ale sale:

- *intelectul* (IQ) și
- *inteligenta emoțională* (EQ).

Noțiunea de *inteligenta emoțională* a fost identificată încă din 1920 de către E.L. Thorndike și „... definită ca *inteligentă* socială – abilitatea de a înțelege și lucra cu femei și bărbați, băieți și fete – de a te comporta cu înțelepciune în relațiile umane. Mai târziu, prin anii '80, acest tip de *inteligentă* a fost împărțit în *inteligentă* inter și intra personală. Astfel, *inteligenta emoțională* este „...o *inteligentă* socială” care înseamnă abilitatea de a-ți stăpâni emoțiile personale și ale celorlalți, a le diferenția între ele și a folosi aceste informații pentru a ghida modul de gândire și acțiune” [2, p.66].

Conceptul de *inteligenta emoțională* a fost popularizat în anul 1995 de Daniel Goleman, psiholog american la Harvard, care a publicat cartea, devenită deja celebră *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ (Inteligenta emoțională: De ce poate fi mai importantă decât IQ)*. În acest bestseller, autorul a definit, practic, noțiunea de *inteligenta emoțională*. Daniel Goleman consideră că, în mod tradițional, puterea creierului este dată de IQ, însă, cu cât lumea devine mai complexă, *inteligenta emoțională* trece pe primul plan. După cum ne sugerează D. Goleman, adevărata măsură a *inteligentei* nu este IQ - capacitatea intelectuală, ci EQ – coeficientul emoțional [8, p.305-311].

„*Inteligenta emoțională* determină capacitatea personală de identificare și gestionare eficientă a propriilor emoții în raport cu scopurile personale (carieră, familie, educație etc.). Finalitatea ei constă în atingerea scopurilor noastre, cu un minim de conflicte inter și intra-personale. Chiar dacă o persoană are suficiente cunoștințe și idei *inteligente*, dacă nu-și cunoaște și nu reușește să-și gestioneze emoțiile și sentimentele, poate întâmpina dificultăți în încercarea de a-și construi relațiile cu ceilalți profesională de succes. Dezvoltarea *inteligentei emoționale* permite să ne punem în valoare aptitudinile intelectuale, creativitatea” [2, p.67].

La începutul secolului XXI au fost realizate mai multe cercetări asupra *inteligentei emoționale*. Prezentăm o constatare a patru componente esențiale ale *inteligentei emoționale*:

- „Cunoașterea propriei persoane: presupune identificarea și exprimarea coerentă a emoțiilor într-un context dat; responsabilitatea personală (angajarea în comportamente care sunt în concordanță cu etica, siguranța și legea); recunoașterea punctelor tari (identificarea și cultivarea puterilor proprii și a calităților pozitive).

- Grijă față de alții: identificarea și înțelegerea gândurilor și sentimentelor celorlalți; aprecierea di-

versității individuale și a grupului; respectarea altora (sentimentul că există o motivație pentru binele comun).

– Luarea deciziilor cu responsabilitate: capacitatea de a gestiona emoțiile, de a alege modalitatea prin care ne vom exprima într-o anumită situație; analiza situațiilor; direcționarea emoțiilor către scop, care este criteriul după care ne gestionăm emoțiile, ținând cont, în mod concret, de durata în timp a realizării scopului, de participanți, de strategia de implementare a scopului și de resursele de care avem nevoie în obținerea acestui scop și, nu în ultimul rând – de rezolvarea problemelor, adică, evaluarea soluțiilor adecvate la problemă.

– Eficiența socială constă din: comunicare (schimbări pozitive verbale și non-verbale și eficiente cu alții); construire a unor relații sănătoase cu alte persoane sau grupuri; negociere (obținerea unor soluții convenabile pentru toate părțile implicate) și refuz (exprimarea eficientă a deciziilor de a nu se angaja în comportamente nedorite care afectează siguranța oamenilor, comportamente lipsite de etică etc.)” [9, p.124-125].

Studiile asupra *inteligenței emoționale* realizate la Centrul de cercetare pentru înalta tehnologie a lui A.T.&T., gigantul telecomunicațiilor din SUA, au demonstrat că cei mai valoroși cercetători nu aveau un IQ foarte ridicat sau diplome dintre cele mai prestigioase. Erau, însă, persoane foarte echilibrate din punct de vedere emoțional, capabile să facă față cu succes momentelor de criză.

Cercetările au demonstrat că succesul nostru la locul de muncă sau în viață depinde 80% de *inteligenta emoțională* și doar 20 la sută de *intelect*. În cazul liderilor, *inteligenta emoțională* contribuie cu până 90% la succes. Aceasta nu înseamnă că rolul IQ-lui trebuie neglijat. IQ-ul continuă să fie important, dar nu cel mai important. Spre regret, sunt persoane care duc lipsă parțială, iar în unele cazuri și totală, de inteligență emoțională.

În societatea modernă se configurează o nouă *paradigmă*, aceea de echilibru între coeficientul de capacitate *intelectuală* (IQ) și coeficientul de *inteligentă emoțională* (EQ).

Folosirea pe larg a cuvântului *paradigmă* a fost ignorată de mulți cercetători și pentru mult timp. Originea acestei noțiuni se găsește în lucrarea lui Thomas S. Kuhn *The Structure of Scientific Revolutions (Structura revoluțiilor științifice)*, bestseller care a atins peste un milion de exemplare. Cartea s-a bucurat de o răspândire largă, generând dezbateri vii și conducând la aplicări ale ideilor autorului în diverse domenii, de la teoria literaturii la sociologie. După Th. S. Kuhn, paradigma este un „...set de asumții de fond, de concepte, rezultate și proceduri, un mod global de a privi fenomenele, instituit, de regulă, de anumite opere științifice, în cadrul cărora se desfășoară cercetarea („știința normală”) într-o comunitate științifică și într-o epocă istorică” [10].

În *Marele dicționar de neologisme*, noțiunea de *paradigmă* (din lat. *paradigma*) se definește ca: „1) model; pildă; învățătură; exemplu; 2) ansamblu de termeni, aparținând aceleiași clase morfosintactice sau semantice, care se pot substitui unul cu altul” [11].

Esența noțiunii de *paradigmă* rămâne a fi actuală, semnificând învățătura despre lumea socială care suportă schimbări de fond în conștiința umană, „...lumea ideilor, prototip al lumii sensibile în care trăim; principiu care distinge legăturile și opozițiile fundamentale între câteva noțiuni dominante cu funcție de comandă și control a gândirii” [12].

Studiile empirice denotă faptul că, după adolescență, capacitatea *intelectuală* (IQ) nu se schimbă esențial, pe când *inteligenta emoțională* (EQ), în mare parte, este învățată și continuă să se dezvolte pe măsură ce înaintăm în vârstă și învățăm să cunoaștem emoțiile și sentimentele și să le utilizăm pozitiv.

Altfel spus, dezvoltarea *inteligenței* umane este de o mare prezență în societatea contemporană. Cele două laturi ale *inteligenței*: *intelectul* (IQ) și *inteligenta emoțională* (EQ) sunt atributul esențial, fundamental al omului, care îl fac să fie ceea ce el este de fapt. Unitatea, interpenetrarea totală și absolută a IQ-lui și EQ-lui, vor configura adevăratele valori ale activității mintale și spirituale.

Paradigma echilibrului între coeficientul de capacitate *intelectuală* (IQ) și coeficientul de *inteligentă emoțională* (EQ) definește perfecțiunea în formarea și activitatea ființei umane. Eficiența con-

duitei, ca valoare funcțională, depinde atât de nivelul de dezvoltare intelectuală cât și de potențialul pe care-l dobândim de a învăța abilitățile practice bazate pe componentele EQ.

Cercetarea efectuată asupra esenței *inteligenței* umane configurează următoarele concluzii:

– complexitatea relațiilor sociale este rezultatul unui proces de formare a ființei umane, ca personalitate armonioasă, care și-a format o identitate, un ansamblu de idei și o gamă de deprinderi ce permit o participare activă în societate;

– *inteligenta* este o latură complexă a personalității și opiniile față de *inteligenta* de-a lungul istoriei sunt controversate;

– în societatea contemporană, ca structură instrumentală, *inteligenta* este de o importanță majoră în formarea personalității;

– este considerabil impactul teoriei lui Howard Gardner despre *inteligentele* multiple pentru organizarea și constituirea actorilor mediului universitar, pentru stăpânirea profundă a conținuturilor într-un context interdisciplinar, a tehnicilor de instruire și a modalităților de studiu;

– în prezent, *inteligenta* umană este determinată prin cele două laturi ale sale: *intelectul* uman (*IQ*) și *inteligenta emoțională* (*EQ*) care implică aspectele de funcționalitate și de structură;

– instituțiile de învățământ trebuie să manifeste un mai mare interes față de dezvoltarea competențelor emoționale;

– persoanele *inteligente* emoțional sunt în măsură să asigure o atmosferă prielnică învățării, o atmosferă confortabilă și sigură pentru o comunicare eficientă; aceștia manifestă empatie (recunoașterea emoțiilor la alții) și asigură calitate relațiilor cu cei din mediul apropiat;

– *EQ-ul* (coeficient de *inteligenta* emoțională) ridicat contribuie la sporirea șanselor de a avea succes în activitatea cotidiană și de a avea o viață împlinită;

– adevăratele valori ale activității mintale și spirituale se formează prin unitatea, interpenetrarea totală și absolută a *IQ-lui* și *EQ-lui*;

– *paradigma* societății moderne în devenirea și activitatea ființei umane constituie *paradigma* echilibrului între coeficientul de capacitate *intelectuală* (*IQ*) și coeficientul de *inteligenta* emoțională (*EQ*).

Referințe bibliografice

- MĂRGINEANU, N. *Condiția umană*. București: Editura Științifică, 1973.
- Educația diferențiată a supradotaților*. [accesat 28 febr. 2016]. Disponibil: [https:// didactika.files.wordpress.com/2008/06/educatia-diferentiata.doc](https://didactika.files.wordpress.com/2008/06/educatia-diferentiata.doc)
- CARTIER. *DICȚIONAR ENCICLOPEDIC*. București: Ed. IV. Cartier, 2003. ISBN 9975-79-080-1
- JELESCU, P., BOLBOCEANU, A. Dezvoltarea intelectuală și dezvoltarea cognitivă: delimitări conceptuale. În: *SYMPOSIA PROFESSORUM. Seria Psihologie, Sociologie și Asistență Socială*. Chișinău: ULIM, 2006. ISBN 978-9975-934-94-7
- GARDNER, H. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books, 2011, 528 pag. ISBN 0465024343, 9780465024346
- ARMSTRONG, M. *Performance management: key strategies and practical guidelines*. London and Philadelphia: Kogan Page, 3rd edn, 2006. ISBN 0 7494 4537 8
- POPESCU-NEVEANU, P. *Tratat de psihologie generală*. București: Editura Trei, 2013. ISBN 978-973 707-695-3; [accesat 5 apr. 2016]. Disponibil: <http://www.elefant.ro/carti/carti-de-specialitate/stiinte-umaniste/ psihologie/ tratat-de-psihologie-general-a-213902.html>
- GOLEMAN, D. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bloomsbury Publishing PLC, 1998. ISBN 978-0747528302; [accesat 12 febr. 2016]. Disponibil: [https:// www.amazon.co.uk/Emotional-Intelligence-Matter-More-Than/dp/0747528306](https://www.amazon.co.uk/Emotional-Intelligence-Matter-More-Than/dp/0747528306)
- CALANCEA, A. *Inteligenta emoțională și deosebirile gender*. În: *SYMPOSIA PROFESSORUM. Seria Psihologie, Sociologie și Asistență Socială*. Chișinău: ULIM, 2006. ISBN 978-9975-934-94-7
- KUHN, Th.S. *Structura revoluțiilor științifice*. [accesat 12 febr. 2016]. Disponibil: [https:// monoskop.org/ images/f/f9/ Kuhn_Thomas_S_Structura_revoluțiilor_stiintifice.pdf](https://monoskop.org/images/f/f9/Kuhn_Thomas_S_Structura_revoluțiilor_stiintifice.pdf)
- Marele dicționar de neologisme*. [accesat 9 mart. 2016]. Disponibil: [http:// www.webdex.ro/online/ marele_dicționar_de_neologisme/ 481131/paradigma](http://www.webdex.ro/online/marele_dicționar_de_neologisme/481131/paradigma)
- DEX*. [accesat 16 ianuar. 2016]. Disponibil: <http://www.webdex.ro/online/dictionar/481131/paradigma>